
GREEN DEAL

**Päästöttömät työmaat
– Kestävien hankintojen
green deal -sopimus**

1

OSAPUOLET

Tämän sopimuksen osapuolet ovat ympäristöministeriö (myöhemmin ministeriö) ja sopimuksen allekirjoittaneet hankintayksiköt.

2

LÄHTÖKOHDAT JA MÄÄRITELMÄT

Julkisen sektorin toteuttamilla ja hankkimilla työmailla eri tyyppisiä päästöjä syntyy useista lähteistä. Keskeisiä päästölähteitä ovat esimerkiksi rakennusten lämmitys, betonin kuivatus, työkoneet sekä kuljetukset työmaille, työmailta ja työmaa-alueilla. Nämä toiminnot tuottavat päästöjä kuten ilmastoa lämmittäviä kasvihuonekaasuja, terveydelle ja ympäristölle haitallisia paikallispäästöjä sekä pölyä ja melua. Työmaista aiheutuvat terveyshaitat korostuvat etenkin asutuksen ja vilkkaiden kävelyalueiden läheisyydessä, joissa työkoneiden tuottamat pienhiukkaset ja typenoksidit voivat paikoitellen muodostaa merkittävän osan ilmanlaatua huonontavista päästöistä. Työmailla työskentelevät altistuvat myös näille päästöille.

Päästöjä voidaan vähentää useilla eri tavoilla. Työmaiden lämmityksessä fossiilisia polttoaineita käyttäviä rakennuslämmittimiä voidaan korvata kaukolämmöllä tai uusiutuvin energialähtein tuotetulla sähköllä ja käytettäväksi työkoneiksi voidaan hankkia vähäpäästöisempiä ratkaisuja. Eri päästölähteistä erityisesti työkoneiden päästöt ovat monella tapaa vaikeimmin vähennettäviä ja hallittavia, sillä käytettävät koneet ovat pitkäikäisiä ja fossiilisille polttoaineille vaihtoehtoisia käyttövoimia käyttävien koneiden saatavuus on osittain heikkoa. Pitkällä aikajänteellä vaihtoehtoiset ratkaisut yhdessä toimintatapamuutosten kanssa voivat kuitenkin mahdollistaa jopa lähes päästöttömät työmaat.

Viime vuosina usea hankintayksikkö on alkanut etsiä uusia toimintatapoja sekä ratkaisuja työmaiden ja erityisesti työkoneiden päästöjen vähentämiseksi. Teema on nostettu esille muun muassa Hiilineutraalit ja resurssiviisaat yritysalueet -hankkeessa (HNRY -hanke), jossa keskitytään muun muassa työmaiden, sataman yritysten ja raskaan liikenteen päästöjen vähentämiseen. Tätä tehdään muun muassa luomalla päästötön työmaa -konseptia sekä pilotoimalla tapoja työmaalla syntyvien päästöjen vähentämiseksi. Hanke on EAKR-rahoitteinen ja käynnissä välillä toukokuu 2019 - helmikuu 2021.

Myös valtio on keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmassa (KAISU) linjannut päästövähennystavoitteita ja politiikkatoimia työkoneille. Yhtenä keskeisenä keinona vähennystavoitteeseen pääsemisessä on energiatehokkaiden ja vähäpäästöisten työkoneiden osuuden lisääminen julkisten hankintojen kautta. Vähäpäästöisten työkoneiden kysynnän kasvattaminen tukee ministeriön ja Teknisen Kaupan Liiton vuonna 2019 solmiman green deal -sopimuksen toteuttamista, joka tähtää ensisijaisesti vähäpäästöisten työkoneiden tarjontapuolen kasvattamiseen.

Sopimuksessa tarkoitetaan:

- *päästöillä* aiheutuneita suoria kasvihuonekaasupäästöjä ja haitallisia paikallispäästöjä (hiilimonoksidi, hiilivedyt, typen oksidit, pienhiukkaset), sekä moottorimelua. Tämä sopimus ei tässä vaiheessa koske muita päästöjä, kuten esimerkiksi työmailla syntyvää pölyä;
- *hankintayksikön työmailla* infrarakentamista, kunnossapitoa ja kunnossapidon urakointia, uudiskohteiden rakentamista sekä korjausrakentamista ja purkua. Nämä voivat olla hankin-

työyksikön kilpailuttamia urakoita ja palveluita tai työmaita, joissa hankintayksikkö on itse päätoteuttaja. Sopimus kattaa ensivaiheessa työmaiden sisällä työkoneista, kuljetuksista, lämmityksestä ja sähköstä syntyvät päästöt (vuodet 2020-2025) ja vuoden 2030 loppuun mennessä lisäksi myös kuljetuksista työmaille ja työmailta syntyvät päästöt;

- *työmaille, joissa hankintayksikkö on itse päätoteuttajana työmaita*, joilla ei ole erikseen kilpailutettua pääurakoitsijaa. Työmaalla voi kuitenkin olla kilpailutettuna urakoitsijoita ja palveluntuottajia;
- *hankintayksikön kilpailuttamalla urakalla ja palvelulla* työtä, jonka toteutuksesta vastaa erikseen kilpailutettava urakoitsija tai palveluntuottaja;
- *fossiilivapaalla työmaalla* työmaata, jossa ei käytetä fossiilisia polttoaineita ja työmaiden sähköä ja lämmityksessä käytetään uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaa sähköä, kaasua, nestemäisiä polttoaineita tai kaukolämpöä;
- *fossiilivapaalla polttoaineella* nestemäisiä ja kaasumaisia biopolttoaineita;
- *päästöttömällä työmaalla* pyritään toimintamalliin tai ratkaisuun, joka ei tuota suoria kasvihuonekaasupäästöjä eikä haitallisia paikallispäästöjä;
- *päästötön työmaa -konseptilla* yhteistä konseptia, jota kehitetään osana Hiilineutraalit ja resurssiviisaat yritysalueet (HENRY) -hanketta ja jota soveltamalla ja täydentämällä hankintayksikkö voi toteuttaa tässä sopimuksessa asetettuja tavoitteita;
- *yhteisillä hankintakriteereillä* tämän sopimuksen aikana sopimusosapuolten yhteistyönä luotavia ja myöhemmin päivitettäviä sopimuksen tavoitteita edistäviä hankintakriteerejä, joita hankintayksiköt sitoutuvat käyttämään tulevissa hankinnoissaan soveltuvin osin;
- *työkoneilla* seuraavia työkonetyyppejä: pyöräkuormaajat, kaivukuormaajat, pyöräalustaiset kaivukoneet, tela-alustaiset kaivukoneet, kurottajakuormaajat, telapuskutraktorit, traktorit, erikoistraktorit ympäristön- ja kiinteistönhoidon töihin, valssiyrät, tiehöylät, monitoimikoneet, maantiivistäjät, nosturit, trukit, kurottajat ja dumpperit. Listauksesta voidaan myöhemmin tarvittaessa täydentää kattamaan myös muita työkonetyyppejä;
- *kuorma-autoilla* N2- ja N3-luokan ajoneuvoja;
- *työmaiden sisäisillä kuljetuksilla ja kuljetuksilla työmaille tai työmailta* työkoneilla tai N1, N2, N3, M1 tai M2 ajoneuvoluokkien ajoneuvoilla toteutettavia tavara- ja materiaalikuljetuksia;
- *seurantajärjestelmällä* sopimusosapuolten yhdessä kehittämää hankintayksikön työmaille käytettävien työkoneiden ja ajoneuvojen kalustoluetteloa tai muuta työkalua, jolla todenneetaan ja seurataan tämän sopimuksen toteutumista;
- *hankintayksiköllä* kaupunkia, kuntaa, virastoa tai muuta julkisen sektorin hankintaorganisaatiota;
- *ensivaiheen allekirjoittajilla* kaupunkia, kuntaa, virastoa tai muuta julkisen sektorin hankintaorganisaatiota, joka on allekirjoittanut sopimuksen ennen 9.9.2020 tapahtuvaa sopimuksen julkistamista;
- *sopimuksen allekirjoittaneilla hankintayksiköillä* ensivaiheen allekirjoittajia tai 9.9.2020 jälkeen sopimuksen allekirjoittaneita hankintayksiköitä;
- *KEINO-osaamiskeskusella* Kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen verkostomaisesta osaamiskeskuksesta, jonka toimintaa ohjaa ja rahoittaa työ- ja elinkeinoministeriö. KEINO-osaamiskeskusella on keskeinen rooli tämän sopimuksen toteuttamisessa yhteistyössä ministeriön kanssa. KEINO tukee ja auttaa julkisia hankkijoita kestävien ja innovatiivisten julkisten hankintojen kehittämisessä;
- *sitoumuksella* hankintayksikön erillistä sitoumus2050.fi -sivustolla tekemää sitoumusta. Sitoumus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta. Tehtävän sitoumuksen perustana toimivat tämän sopimuksen tavoitteet ja tässä sopimuksessa määritellyt hankintayksiköiden toimenpiteet, joiden toteuttamiseen hankintayksikkö on sitoutunut green deal -sopimuksen allekirjoittaessaan. Sitoumuksessaan hankintayksikkö

kertoo tarkemmin muun muassa omista taustoistaan ja tavoitteistaan sopimukseen liittyen, sekä määrittelee vielä erikseen omat toimenpiteensä ja niiden seurannan mittarit tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Tällä sopimuksella ja erikseen tehdyillä hankintayksikköjen sitoumuksilla sopimusosapuolet sitoutuvat omalta osaltaan edistämään yhteiskuntasitoumuksen periaatteiden toteutumista. Yhteiskuntasitoumus on Suomen kestävän kehityksen toimikunnan tulkinta siitä, mitä kestävä kehitys tarkoittaa. Siinä sovitaan toimintatavoista ja tavoitteista, joilla julkishallinto yhdessä muiden toimijoiden kanssa edistää kestävä kehitystä.

3

SOPIMUKSEN TAVOITTEET

Sopimuksen tavoitteena on vähentää hankintayksikköjen työmailla syntyviä päästöjä pitkäjänteisesti julkisten hankintojen avulla. Päästöjä voidaan vähentää hankkimalla vedyllä, sähköllä, biokaasulla ja yleisesti fossiilivapailta polttoaineilla toimivia työkoneita, sekä korvaamalla työmailla fossiilisilla polttoaineilla tuotettu sähkö ja lämmitys esimerkiksi uusiutuvista energialähteistä peräisin olevalla sähköllä tai kaukolämmöllä. Päästöjä voidaan vähentää myös kouluttamalla henkilöstöä, ottamalla käyttöön energiatehokkaampia työtapoja, asentamalla erilaisia lisäratkaisuja jo olemassa olevaan konekantaan, tai ottamalla käyttöön muita uusia ratkaisuja tai toimintamalleja. Hankintayksiköt sitoutuvat tämän sopimuksen tavoitteisiin, toimenpiteiden toteuttamiseen, seurantaan ja valvontaan kaikkien sopimuksen määritelmän mukaisten työmaiden ja sopimuksessa määriteltyjen työkoneiden osalta.

Välitavoitteet:

Vuoden 2021 kesäkuun loppuun mennessä:

- päästötön työmaa -konsepti, seurantajärjestelmä ja ensimmäiset yhteiset hankintakriteerit on luotu; ja
- viimeistään tavoiteajankohdan jälkeen solmituissa hankintasopimuksissa on määritettävä, että hankintayksikköjen työmailla käytettävät työkoneet ovat päästöiltään vähintään Stage IIIB ja kuorma-autot Euro V tasoa tai puhtaampia.

Vuoden 2022 loppuun mennessä:

- viimeistään tavoiteajankohdan jälkeen solmituissa hankintasopimuksissa päästötön työmaa -konsepti on otettu käyttöön sopimuksen määritelmän mukaisilla hankintayksikköjen työmailla;
- hankintayksiköt ovat ottaneet käyttöön sopimuksen määritelmän mukaisen seurantajärjestelmän;
- työmaat, joissa hankintayksikkö on itse päätoteuttajana ovat fossiilivapaita; ja
- viimeistään tavoiteajankohdan jälkeen solmituissa hankintasopimuksissa on määritettävä, että hankintayksikköjen työmailla käytettävät työkoneet ovat päästöiltään vähintään Stage IV ja kuorma-autot Euro VI tasoa tai puhtaampia.

Lisäksi tarkistetaan tarve työkoneiden teho- tai painoluokkien lisäämiseksi sopimuksen tavoitteisiin.

Vuoden 2025 loppuun mennessä:

- hankintayksikön työmailla käytettävistä työkoneista, sekä työmaiden sisäisissä kuljetuksissa käytettävistä ajoneuvoista 100 prosenttia toimii fossiilivapailta polttoaineilla, joista lisäksi

- vähintään 20 prosenttia toimii sähköllä, biokaasulla tai vedyllä; ja
- hankintayksikön työmaat ovat fossiilivapaita.

Lisäksi tarkistetaan mahdollisuus ja tarve tiukentaa työkoneille ja kuorma-autoille asetettuja päästövaatimuksia. Tarkistetaan myös tarve sopimuksen tavoitteiden päivittämiselle.

Vuoden 2030 loppuun mennessä:

- hankintayksikön työmailla käytettävistä työkoneista, sekä työmaiden sisäisissä kuljetuksissa ja kuljetuksissa työmaille ja työmailta käytettävistä ajoneuvoista 100 prosenttia toimii fossiilivapailta polttoaineilla, joista lisäksi vähintään 50 prosenttia toimii sähköllä, biokaasulla tai vedyllä; ja
- kaikissa kuljetuksissa työmaille ja työmailta käytettävät kuorma-autot ovat Euro VI tasoa tai puhtaampia.

Sopimuskauden aikana voidaan johtoryhmän yhteisellä päätöksellä tavoitteita päivittää ja uusia tavoitteita lisätä, mikäli esimerkiksi tekninen tai käytäntöjen kehitys, tiedon lisääntyminen tai päästöjen vähentämistä koskevat tavoitteiden muutokset edellyttävät tavoitteiden uudelleen määrittelyä. Sopimuksen työkoneiden listausta voidaan esimerkiksi myöhemmin tarvittaessa täydentää uusilla työkoneityypeillä. Mikäli sopimusta päivitetään/täydennetään myöhemmin esimerkiksi asettamalla sopimukselle uusia tavoitteita, päivitetään/täydennetään samalla tarvittaessa sopimusosapuolten toimenpiteitä. Samalla tulee hankintayksiköiden sitoumukset päivittää vastaamaan päivitetyn sopimuksen sisältöä.

4

ALLEKIRJOITTAJAOSAPUOLTEN VELVOITTEET

4.1 Hankintayksiköt

Tavoitteiden saavuttamiseksi hankintayksiköt vähintään:

- ovat mukana laatimassa yhteistä päästötön työmaa -konseptia ja siihen liittyvää koulutusta (vain ensivaiheen allekirjoittajat);
- ovat mukana laatimassa yhteisiä hankintakriteereitä;
- tekevät määrämuotoisen toimeenpanosuunnitelman yhteisen päästötön työmaa -konseptin ja yhteisten hankintakriteerien käyttöönottamiseksi (suunnitelma tehdään neljän kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta);
- ovat mukana kehittämässä sopimuksen määritelmän mukaista seurantajärjestelmää;
- kehittävät tehokkaampia valvontatapoja;
- ottavat soveltuvin osin yhteisen päästötön työmaa -konseptin, seurantajärjestelmän ja yhteiset hankintakriteerit käyttöön työmaillaan toimeenpanosuunnitelman mukaisesti;
- kouluttavat omia tilaajia ja muita keskeisiä kohderyhmiä yhteisen päästötön työmaa -konseptin ja yhteisten hankintakriteereiden soveltamisessa;
- käyvät markkinavuoropuhelua uusien ratkaisujen ja toimintamallien kartoittamiseksi yhteistyössä muiden sopimuksen allekirjoittaneiden hankintayksiköiden kanssa;
- edistävät sähkön, vedyn, biokaasun sekä yleisesti fossiilivapaiden polttoaineiden käyttöön-ottoa työmaillaan;
- ovat mukana kehittämässä yhteistä työkalua päästölaskentaan, jolla voidaan seurata ja todentaa työmailla syntyviä päästöjä työkoneiden lukumäärän lisäksi;
- viestivät ja jakavat tietoa yhteisestä päästötön työmaa -konseptista ja yhteisistä hankintakri-

teereistä sekä alan muista parhaista käytännöistä;

- **määrittävät sopimuksen vastuu- ja yhteys henkilön**, joka vastaa yhteydenpidosta ministeriöön ja KEINO-osaamiskeskukseen;
- **raportoivat** tekemistään toimenpiteistä ja niiden vaikutuksista, sekä saavutetuista tuloksista kohdassa 7 sovitulla tavalla; ja
- **osallistuvat** tarvittaessa lisätoimenpiteiden suunnitteluun ja sopimuksen jatkokehittämiseen ministeriön ja KEINO-osaamiskeskuksen kanssa (vain johtoryhmän jäsenet).

Tavoitteiden saavuttamiseksi hankintayksiköt valitsevat lisäksi vähintään kaksi seuraavista toimenpiteistä:

- **selvittävät työmaiden latausinfraan liittyviä vaatimuksia**, jotta työmaiden koneistoa saadaan sähköistettyä;
- **edellyttävät** mahdollisuuksien mukaan tarjouspyynnöissä **urakoitsijoilta ja palveluntuottajilta osallistumista koulutukseen**, jota kehitetään esimerkiksi osana työkonealan green deal -sopimusta;
- **edistävät päästöjä vähentävien lisäratkaisujen käyttöönottoa** olemassa olevaan konekantaan; tai
- **ohjaavat** muita toimijoita päästöjen vähentämiseen työmailla.

Lisäksi hankintayksiköt voivat toteuttaa muita toimenpiteitä työmaiden päästöjen vähentämiseksi.

4.2 Ministeriö

Tavoitteiden saavuttamiseksi ministeriö toimialansa puitteissa sekä ottaen huomioon käytettävissä olevat keinot ja resurssit:

- **selvittää ja edistää** työmaiden päästöjen vähentämiseen tähtäviä toimenpiteitä ja ohjauskeinoja;
- **toteuttaa** tarvittaessa sopimuksen tavoitteita edistäviä taustaselvityksiä;
- **käynnistää ja koordinoi KEINO-osaamiskeskuksen kautta yhteisten hankintakriteereiden ja seurantajärjestelmän kehittämisen ja jatkokehittämisen** osaksi yhteistä päästötön työmaa-konseptia;
- **tarjoaa KEINO-osaamiskeskuksen kautta asiantuntijatukea yhteiseen päästötön työmaa-konseptiin** liittyvän koulutuksen valmisteluun;
- **fasilitoi KEINO-osaamiskeskuksen kautta julkisiin hankintoihin liittyvää yhteistyötä ja markkinavuoropuhelua** hankintayksiköiden ja yritysten välillä olemassa olevien ja uusien toimintamallien kehittämiseksi, uusien ratkaisuvaihtoehtojen tunnistamiseksi sekä näiden käyttöönottamiseksi;
- **tarjoaa hankintayksiköille työkonealan green deal -sopimuksen kautta kerättävää markkinatietoa**;
- **sitoutuu KEINO-osaamiskeskuksen tukemana seuraamaan sopimuksen tavoitteiden saavuttamista ja arvioimaan sopimuksen vaikuttavuutta**, sekä laatimaan yhteenvedot sopimusosapuolten toimenpiteistä ja saavutetuista tuloksista sopimuksen kohdassa 7 sovitulla tavalla; ja
- **arvioi tarvetta sopimuksen täydentämiselle**, päättää tarvittaessa sopimuksen täydentämisen käynnistämisestä, sekä **osallistuu tarvittaessa lisätoimenpiteiden suunnitteluun ja sopimuksen jatkokehittämiseen yhdessä muiden johtoryhmän jäsenten kanssa**.

5

SOPIMUKSEEN LIITTYMINEN 9.9.2020 JÄLKEEN

Mikä tahansa hankintayksikkö, joka ei kuulu sopimuksen ensivaiheen allekirjoittajiin, voi 9.9.2020 jälkeen liittyä tähän sopimukseen allekirjoittamalla erillisen liitteen (liite on esitetty tämän sopimuksen liitteenä 1). Ennen liitteen allekirjoittamista on hankintayksikön oltava yhteydessä ministeriön erikseen määrittelemään yhteyshenkilöön ja ilmoitettava aikeestaan liittyä sopimukseen. Tässä yhteydessä käydään läpi sopimuksen perusasiat ja sovitaan yhteisesti, milloin allekirjoittaminen tapahtuu. Kun hankintayksikkö on allekirjoittanut liitteen, on se toimitettava välittömästi ministeriön yhteyshenkilölle liitettäväksi osaksi sopimusta. Ministeriö ei allekirjoita enää erikseen liitettä. Liite päivitetään sopimukseen. Hankintayksiköstä tulee allekirjoituspäivänä tämän sopimuksen osapuoli ja samalla se sitoutuu muun muassa sopimuksen tavoitteisiin ja sopimuksen kohdassa 4.1 määriteltyjen hankintayksikköjen toimenpiteiden toteuttamiseen.

6

SITOUKSEN TEKEMINEN SITOUMUS2050.FI -SIVUSTOLLA

Sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen hankintayksiköt tekevät vielä erillisen sitoumuksen sitoumus2050.fi -sivustolla. Sitoumus on tehtävä kahden kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta. Tehtävän sitoumuksen perustana toimivat tämän sopimuksen tavoitteet ja tässä sopimuksessa määritellyt hankintayksiköiden toimenpiteet, joiden toteuttamiseen hankintayksikkö on sitoutunut green deal -sopimuksen allekirjoittaessaan. Sitoumuksessaan hankintayksikkö kertoo tarkemmin muun muassa omista taustoistaan ja tavoitteistaan sopimukseen liittyen, sekä määrittelee vielä erikseen omat toimenpiteensä ja niiden seurannan (mittarit) tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen edistämiseksi. Käytettävät toimenpidekohtaiset mittarit on esitetty sopimuksen liitteessä 2. Sopimuksen velvoitteista raportointi tapahtuu sitoumus2050.fi -sivuston kautta. Sivustoa käytetään myös yleisesti green deal -sopimuksista ja niiden kautta saavutetuista tuloksista viestimiseen.

Sitoumus2050.fi -sivustolla on ohjeistettu tarkemmin, miten sitoumus tehdään. Tehtävän sitoumuksen tulee täyttää green deal -sitoumuksille asetetut vaatimukset. Sitoumus on asetettujen vaatimusten mukainen, kun se on laadittu noudattaen green deal -sopimuskohtaisia sitoumusten tekemiseen liittyvää ohjeistusta (julkaistu sitoumus2050.fi -sivustolla). KEI-NO-osaamiskeskus hyväksyy vielä erikseen tehdyt sitoumukset, jotta ne ovat ohjeistuksen mukaiset.

Mikäli sopimusta päivitetään/täydennetään myöhemmin esimerkiksi asettamalla sopimukselle uusia tavoitteita ja toimenpiteitä, päivitetään kahden kuukauden kuluessa johtoryhmän päätöksestä hankintayksiköiden sitoumukset vastaamaan päivitetyn/täydennetyn sopimuksen sisältöä.

7

RAPORTOINTI

Sopimuksen johtoryhmä seuraa vuosittain ministeriön ja hankintayksiköiden tekemiä toimenpiteitä, sekä niiden edistymistä ja vaikuttavuutta.

Hankintayksiköt raportoivat tekemistään toimenpiteistä ja saavutetuista tuloksista kalenterivuosittain pääsääntöisesti [sitoumus2050.fi](https://www.sitoumus2050.fi) -sivustolla. Raportointi tapahtuu aina raportointivuotta seuraavan vuoden huhtikuun loppuun mennessä. Toimenpiteisiin liittyvät raportoitavat mittarit on esitetty sopimuksen liitteessä 2. Tarkempi raportointiohjeistus tullaan laatimaan syksyn 2020 aikana.

KEINO-osaamiskeskus laatii johtoryhmän hyödynnettäväksi vuosittaisen yhteenvedon hankintayksiköiden [sitoumus2050.fi](https://www.sitoumus2050.fi) -sivustolla ja mahdollisesti osin erikseen raportoimista toimenpiteistä ja tuloksista sekä ministeriön tekemistä toimenpiteistä ja sopimuksen kautta saavutetuista tuloksista.

Lisäksi ministeriö laatii tai teettää osin tai kokonaisuudessaan KEINO-osaamiskeskuksella tai ulkopuolisella riippumattomalla taholla viimeistään kolmen (3) vuoden kuluttua sopimuksen julkistamisesta (9.9.2020) kokonaisvaltaisen arvioinnin sopimuksessa mainittujen toimenpiteiden vaikutuksista ja tehokkuudesta sopimuksen tavoitteiden saavuttamisessa. Samalla arvioidaan yleisesti sopimuksen vaikutuksia. Tämän arvioinnin jälkeen sopimuksen kokonaisvaltaisen arviointi tehdään tai teetetään aina tarvittaessa, mutta kuitenkin vähintään vuosina 2026 ja 2031. Kokonaisvaltaisen sopimuksen vaikutusten ja tehokkuuden arvioinnin tulokset julkaistaan [sitoumus2050.fi](https://www.sitoumus2050.fi) -sivustolla.

Jos kokonaisvaltaiset arvioinnit osoittavat, että toteutetut toimenpiteet eivät ole tarpeeksi tehokkaita sopimuksen tavoitteiden saavuttamiseksi, arvioi ministeriö tarvetta täydentää sopimuksen toimenpiteitä uusilla toimenpiteillä tai mahdollisesti muille tarkoituksenmukaisille ohjauskeinoille. Mikäli ministeriön harkinnan perusteella on sopimuksen toimenpiteitä uusilla toimenpiteillä täydentämällä mahdollista saavuttaa sopimukselle asetetut tavoitteet, päättää ministeriö sopimuksen täydentämisen käynnistämisestä. Johtoryhmä suunnittelee lisätoimenpiteet ja päättää sopimuksen päivittämisestä niiden osalta. Sopimusta päivitetään tarpeellisiksi katsottujen sopimusta täydentävien lisätoimenpiteiden sisällyttämiseksi sopimukseen. Samalla tulee hankintayksiköiden sitoumukset päivittää vastaamaan päivitetyn sopimuksen sisältöä. Mikäli ministeriön harkinnan perusteella sopimuksen toimenpiteitä uusilla toimenpiteillä täydentämällä ei ole mahdollista saavuttaa sopimukselle asetettuja tavoitteita tai sopimuksen lisäksi tarvitaan muita tarkoituksenmukaisia ohjauskeinoja, **ministeriö harkitsee ja päättää tarpeen mukaan muiden tarkoituksenmukaisten ohjauskeinojen suunnittelun käynnistämisestä ja mahdollisesta käyttöönotosta.**

8

JOHTORYHMÄ

Sopimuksen toteuttamista seuraamaan asetetaan johtoryhmä, joka koostuu ministeriön, ensivaiheen allekirjoittajien ja enintään kolmen 9.9.2020 jälkeen sopimuksen allekirjoittaneen hankintayksikön edustajista. 9.9.2020 jälkeen sopimukseen liittyneiden hankintayksiköiden johtoryhmäpaikat (enintään kolme) täytetään allekirjoittamisjärjestyksessä. Tarvittaessa ja johtoryhmän yhteisellä päätöksellä voidaan johtoryhmää täydentää. Johtoryhmä kokoontuu vähintään kerran vuodessa käsittelemään muun muassa edellisen kalenterivuoden aikana tehtyjä toimenpiteitä ja saavutettuja tuloksia. Tämän lisäksi johtoryhmä kokoontuu aina tarvittaessa. Johtoryhmän puheenjohtajana ja koollekutsujana toimii ministeriö, jollei toisin erikseen sovita.

Johtoryhmän tehtävänä on seurata ja edistää sopimuksen tavoitteiden toteutumista sekä osallistua sopimuksen tavoitteiden ja niiden saavuttamiseen tähtäävien toimenpiteiden kehittämiseen. Muun muassa ministeriön teettämiä tai laatimia edellä kohdassa 7 kuvattuja yhteenvetoja ja kokonaisvaltaisten arviointien tuloksia hyödynnetään arvioitaessa mahdolliset tarpeet sopimuksen tavoitteiden ja mahdollisten lisätoimenpiteiden päivittämiseksi sopimukseen. Johtoryhmä päättää yhteisellä päätöksellä sopimuksen sisällön päivittämisestä/täydentämisestä.

Johtoryhmän yhteisellä päätöksellä tarkoitetaan johtoryhmän enemmistön tekemää päätöstä. Kullakin johtoryhmässä olevalla hankintayksiköllä, ministeriöllä tai muulla organisaatiolla on käytettävissään yksi ääni. Tasatilanteessa ministeriön ääni ratkaisee. Johtoryhmässä pyritään toimimaan tavalla, jolla kaikille sopiva ratkaisu löydetäisiin.

9

SOPIMUKSEN KESTO, IRTISANOMINEN, SOPIMUKSESTA JA SITOUMUKSESTA IRTAUTUMINEN, SEKÄ SOPIMUKSESTA JA SITOUMUKSESTA EROTTAMINEN

Sopimus tulee voimaan, kun sen ovat allekirjoittaneet kaikki alla sopimuksen kohdassa Allekirjoitukset erikseen mainitut sopimusosapuolten edustajat ja on voimassa vuoden 2030 loppuun asti.

Tämän sopimuksen osapuolet pyrkivät toimimaan siten, että sopimuksen toimenpiteet ja tavoitteet toteutuvat.

Jos tämä sopimus on ristiriidassa lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten kanssa, on etusija annettava laille, säännökselle tai määräykselle. Tämä sopimus ei estä ministeriötä/valtiota valmistelemasta sääntelyä tai ryhtymästä toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden tai Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöön panemiseksi. Viimeksi mainitusta tulee ministeriön tiedottaa hankintayksiköitä.

Ministeriö voi irtisanoa tämän sopimuksen, jos 1) toimintaympäristö tai -olosuhteet ovat muuttuneet sopimuksen solmimistilanteeseen verrattuna olennaisesti ja tavalla, jota sopimusosapuolet eivät ole voineet kohtuudella ennakoida, 2) tehdyn kokonaisvaltaisen arvioinnin ja ministeriön sen perusteella tekemän arvion mukaan sopimuksen toimenpiteitä uusilla toimenpiteillä täydentämällä ei ole mahdollista saavuttaa sopimukselle asetettuja tavoitteita tai 3) kokonaisvaltaisen arvioinnin jälkeen käynnistetyssä sopimuksen toimenpiteiden täydentämisessä ei ministeriön harkinnan perusteella saada täydennettyä sopimusta sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen

kannalta tarpeeksi tehokkailla lisätoimenpiteillä. Ministeriö voi irtisanoa tämän sopimuksen myös, jos hankintayksikön irtisanoutuessa tai sitä irtisanottaessa ei ministeriön arvion perusteella sopimuksen voida nähdä enää olevan tarpeeksi kattava.

Hankintayksikkö voi irtisanoutua sopimuksesta ja sitoumuksesta ilmoittamalla siitä kirjallisesti ministeriön erikseen määrittelemälle yhteyshenkilölle. Irtisanoutumistilanteessa arvioidaan aina, voidaanko sopimuksen nähdä edelleen olevan tarpeeksi kattava. Arvion tekee ministeriö.

Ministeriö voi erottaa hankintayksikön sopimuksesta ja sitoumuksesta, jos se ei toteuta niitä velvoitteita, joihin se on sitoutunut. Erottamisperusteena ovat toistuvat laiminlyönnit sopimuksen tai sitoumuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanossa tai niiden raportoinnissa. Havaittuaan sopimus- tai sitoumusvelvoitteen laiminlyönnin ministeriön erikseen määrittelemä yhteyshenkilö lähettää hankintayksikön määrittelemälle sopimuksen vastuu- ja yhteyshenkilölle huomautuksen. Jos hankintayksikkö ei sille annetussa kohtuullisessa määräajassa korjaa toimintaansa hyväksyttävästi, voi ministeriö päättää sen erottamisesta. Mikäli hankintayksikkö erotetaan sopimuksesta ja sitoumuksesta, tulee aina arvioida, voidaanko sopimuksen nähdä edelleen olevan tarpeeksi kattava. Arvion tekee ministeriö.

Mikäli sopimusta päivitetään/täydennetään myöhemmin esimerkiksi asettamalla sopimuk-
selle uusia tavoitteita ja toimenpiteitä, hyväksyy johtoryhmä yhteisellä päätöksellä muutokset sopimukseen. Ministeriön erikseen määrittelemä yhteyshenkilö vastaa mahdollisimman pian sopimuksen muuttamisesta kaikkien sopimusosapuolten tiedottamisesta sopimukseen tehtyjen muutosten osalta. Hankintayksiköiden sitoumukset päivitetään vastaamaan päivitetyn/täydennetyt sopimuksen sisältöä kahden kuukauden kuluessa johtoryhmän päätöksestä. **Mikäli hankintayksikkö ei hyväksy muutoksia sopimuksessa ja sitoumuksessa, on sen ilmoitettava sopimuksesta ja sitoumuksesta irtisanoutumisestaan kirjallisesti ministeriön erikseen määrittelemälle yhteyshenkilölle viimeistään kahden kuukauden kuluessa johtoryhmän päätöksestä.** Sopimuksen ja sitoumuksen voimassaolo loppuu kyseisen hankintayksikön osalta irtisanoutumisen ajankohtaan. **Ilman erillistä kirjallista irtisanoutumisilmoitusta hankintayksikön katsotaan hyväksyneen sopimukseen tehdyt päivitykset.** Hankintayksikön tulee päivittää sitoumuksensa sovitussa määräajassa. Irtisanoutumistilanteessa ministeriö tekee erillisen arvion sopimuksen kattavuudesta.

Tämä sopimus ja sitoumukset ovat oikeudelliselta luonteeltaan sen kaltaisia, ettei sopimuksen osapuolille voi aiheutua missään tilanteissa sopimusta tai sitoumusta koskien seuraamuksia, kuten vahingonkorvausvelvollisuutta tai muita oikeudellisia sanktioita. Tilanteet koskevat esimerkiksi sopimuksen irtisanomista, sopimuksesta tai sitoumuksesta irtautumista tai niistä erottamista sekä tilanteita, joissa on kyse muutoin sopimuksen mukaisten velvoitteiden noudattamisesta.

Tämä sopimus laaditaan yhtenä kappaleena, joka säilytetään ministeriössä. Hankintayksiköille toimitetaan jäljennökset allekirjoitetusta sopimuksesta.

Allekirjoitettu sopimus julkaistaan sitoumus2050.fi -sivustolla.

ALLEKIRJOITUKSET

Päivämäärä ja paikka:

Krista Mikkonen
ympäristö- ja ilmastoministeri
Ympäristöministeriö

Päivämäärä ja paikka:

Jukka Mäkelä
kaupunginjohtaja
Espoon kaupunki

Päivämäärä ja paikka:

Jan Vapaavuori
pormestari
Helsingin kaupunki

Päivämäärä ja paikka:

Minna Arve
kaupunginjohtaja
Turun kaupunki

Päivämäärä ja paikka:

Laura Klami
johtava kaupunginlakimies
Turun kaupunki

Päivämäärä ja paikka:

Ritva Viljanen
kaupunginjohtaja
Vantaan kaupunki

Päivämäärä ja paikka:

Juha Lemström
operatiivinen johtaja
Senaatti-kiinteistöt

LIITE 1 SOPIMUKSEEN LIITTYMINEN 9.9.2020 JÄLKEEN

Mikä tahansa sopimuksen määritelmän mukainen hankintayksikkö, joka ei kuulu sopimuksen ensivaiheen allekirjoittajiin, voi 9.9.2020 jälkeen liittyä *päästöttömät työmaat - kestävien hankintojen green deal* -sopimukseen allekirjoittamalla tämän liitteen.

Ennen liitteen allekirjoittamista on hankintayksikön oltava yhteydessä ministeriön erikseen määrittelemään yhteyshenkilöön ja ilmoitettava aikeestaan liittyä sopimukseen. Tässä yhteydessä käydään läpi sopimuksen perusasiat ja sovitaan yhteisesti, milloin allekirjoittaminen tapahtuu. Kun hankintayksikkö on allekirjoittanut liitteen, on se toimitettava välittömästi ministeriön yhteyshenkilölle liitettäväksi osaksi sopimusta. Ministeriö ei allekirjoita enää erikseen liitettä. Liite päivitetään sopimukseen.

Liite yksilöidään allekirjoitusjärjestyksen mukaisesti liite 1 (a, b, c...) ja nimetään seuraavasti: xx (hankintayksikkö) liittyminen päästöttömät työmaat - kestävien hankintojen green deal -sopimukseen.

Hankintayksiköstä tulee allekirjoituspäivänä *päästöttömät työmaat - kestävien hankintojen green deal* -sopimuksen osapuoli. Samalla se hyväksyy sopimuksen sisällön sellaisenaan ja sitoutuu sopimuksen tavoitteisiin ja toimeenpanoon sopimuksessa esitetyn mukaisesti.

_____ (paikka) _____ . päivänä _____ kuuta 202__

allekirjoittajan nimi

allekirjoittajan titteli

(hankintayksikkö)

Hankintayksiköiden toimenpiteet ja niiden mittaaminen

1. Hankintayksiköt valitsevat sitoumukseensa tässä liitteessä tarjolla olevista toimenpiteistä kaikki pakolliset toimenpiteet (toimenpiteet A.-N.) sekä lisäksi vähintään kaksi vapaaehtoista toimenpidettä (toimenpiteet O.-R.). Toimenpiteet valitaan sitoumukselle sitoumusta tehtäessä. Hankintayksiköt voivat lisäksi lisätä sitoumukselleen uusia omia toimenpiteitä.

2. Jokaiselle valitulle pakolliselle toimenpiteelle on valittava listalla tarjolla olevista vaihtoehtoista kaikki mittarit. Toimenpidettä K. lukuun ottamatta kaikille muille pakollisille toimenpiteille valitaan heti sitoumusta tehtäessä kaikki mittarit. Toimenpiteen K. osalta valitaan ensin sitoumusta tehtäessä mittariksi lähtötason selvittäminen, joka mahdollistaa määrällisten mittarien lisäämisen toimenpiteelle myöhemmin. Myöhemmin, kun lähtötaso on selvillä, sitoumusta päivittämällä toimenpiteelle K. lisätään muut tarjolla olevat mittarit. Jokaisen valitun vapaaehtoisen toimenpiteen kohdalla riittää, kun sitoumusta tehtäessä listalla tarjolla olevista vaihtoehtoista on valittu vähintään yksi mittari toimenpiteelle. Kaikille toimenpiteille on lisäksi mahdollista luoda itse omia mittareita.

Kun toimenpiteelle valitaan määrällinen mittari, sille tulee samalla ilmoittaa lähtötaso ja tavoitetaso.

Uusia omia toimenpiteitä ja niiden mittareita on mahdollista lisätä sitoumukselle myös myöhemmin. Myös vapaaehtoisia toimenpiteitä ja niiden mittareita voi täydentää sitoumukselle myöhemmin lisää (sitoumusta tehtäessä on kuitenkin valittava vähintään kaksi vapaaehtoista toimenpidettä ja niille vähintään yksi mittari per toimenpide).

Kaikki sitoumuksessa valitut ja myöhemmin raportoitavat mittarit ovat julkisia.

Toimenpide	Mittari
Pakolliset toimenpiteet	
A. Yhteisen päästötön työmaa-konseptin ja siihen liittyvän koulutuksen laatiminen. (ensivaiheen allekirjoittajat)	On mukana laatimassa yhteistä konseptia ja siihen liittyvää koulutusta. (toteutunut/ei toteutunut)
B. Yhteisten hankintakriteereiden laatiminen.	On mukana laatimassa yhteisiä hankintakriteereitä. (toteutunut/ei toteutunut)

Toimenpide	Mittari
C. Määrämuotoisen toimeenpanosuunnitelman tekeminen päästötön työmaa -konseptin ja hankintakriteerien käyttöönottamiseksi ja suunnitelman toimittaminen KEINO- osaamiskeskukselle.	Tekee määrämuotoisen toimeenpanosuunnitelman, joka toimitetaan 4 kuukauden kuluessa sopimuksen allekirjoittamisesta KEINO-osaamiskeskukselle. (toteutunut/ei toteutunut)
D. Yhteisen seurantajärjestelmän kehittäminen.	Osallistuu yhteisen seurantajärjestelmän kehittämiseen. (toteutunut/ei toteutunut)
E. Tehokkaampien valvontatapojen kehittäminen.	Kehittää tehokkaampia valvontatapoja. (toteutunut/ei toteutunut)
F. Yhteisen päästötön työmaa -konseptin ja yhteisten hankintakriteerien käyttöönotto kilpailutuksissa toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.	Toteuttaa hankinnat soveltuvin osin toimeenpanosuunnitelman mukaisesti. (toteutunut/ei toteutunut)
	Ottaa käyttöön soveltuvin osin päästötön työmaa -konseptin ja yhteiset hankintakriteerit työmaiden kilpailutuksissa. (toteutunut/ei toteutunut)
G. Yhteisen seurantajärjestelmän käyttöönotto toimeenpanosuunnitelman mukaisesti.	Ottaa käyttöön yhteisen seurantajärjestelmän. (toteutunut/ei toteutunut)
H. Hankintayksikön omien tilaajien ja muiden keskeisten kohderyhmien kouluttaminen yhteisen päästötön työmaa -konseptin ja yhteisten hankintakriteereiden soveltamisessa.	Kouluttaa tilaajia ja muita keskeisiä kohderyhmiä. (toteutunut/ei toteutunut)
I. Markkinavuoropuhelun käynnistäminen uusien ratkaisujen ja toimintamallien kartoittamiseksi yhteistyössä muiden sopimuksen allekirjoittaneiden hankintayksiköiden kanssa.	Sopimuskauden aikana yksin tai yhdessä muiden sopimusosapuolten kanssa järjestetyt markkinavuoropuhelutilaisuudet. (määrä)
	Toteuttaa muulla tavalla markkinavuoropuhelua. (toteutunut/ei toteutunut)

Toimenpide	Mittari
<p>J. Fossiilivapaiden polttoaineiden käyttöönotto hankintayksikön työmailla.</p>	<p>Työmailla, joissa hankintayksikkö on itse päätoimittajana, käytetään sähköä ja lämmityksessä uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaa sähköä, kaasua, nestemäisiä polttoaineita tai kaukolämpöä. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
	<p>Kaikilla hankintayksikön työmailla käytetään sähköä ja lämmityksessä uusiutuvista energialähteistä peräisin olevaa sähköä, kaasua, nestemäisiä polttoaineita tai kaukolämpöä. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
	<p>Työmailla, joissa hankintayksikkö on itse päätoimittajana, ei käytetä työkoneissa tai työmaiden sisäisissä kuljetuksissa fossiilisia polttoaineita. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
	<p>Millään hankintayksikön työmailla ei käytetä työkoneissa tai työmaiden sisäisissä kuljetuksissa fossiilisia polttoaineita. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
	<p>Millään hankintayksikön työmailla ei käytetä kuljetuksissa työmaille tai työmailta fossiilisia polttoaineita. (toteutunut/ei toteutunut)</p>

Toimenpide	Mittari
<p>K. Sähköllä, biokaasulla tai vedyllä toimivien työkoneiden sekä kuljetuksissa käytettävien ajoneuvojen käyttöönotto.</p>	<p>Sähköllä, biokaasulla tai vedyllä toimivien työkoneiden ja ajoneuvojen prosenttiosuus kaikilla hankintayksikön työmailla käytettävistä työkoneista, sekä työmaiden sisäisissä kuljetuksissa käytettävistä ajoneuvoista. (määrä)</p> <hr/> <p>Sähköllä, biokaasulla tai vedyllä toimivien työkoneiden ja ajoneuvojen prosenttiosuus kaikilla hankintayksikön työmailla käytettävistä työkoneista, sekä työmaiden sisäisissä kuljetuksissa ja kuljetuksissa työmaille ja työmailta käytettävistä ajoneuvoista. (määrä)</p> <hr/> <p>Lähtötason selvittäminen määrällisten mittarien lisäämiseksi toimenpiteelle myöhemmin. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
<p>L. Työkoneiden ja kuorma-autojen päästöluokitusten määrittäminen hankintasopimuksissa.</p>	<p>Hankintasopimuksissa on määritetty, että hankintayksikön työmailla käytettävät työkoneet ovat päästöiltään vähintään Stage IIIB ja kuorma-autot Euro V tasoa tai puhtaampia. (toteutunut/ei toteutunut)</p> <hr/> <p>Hankintasopimuksissa on määritetty, että hankintayksikön työmailla käytettävät työkoneet ovat päästöiltään vähintään Stage IV ja kuorma-autot Euro VI tasoa tai puhtaampia. (toteutunut/ei toteutunut)</p> <hr/> <p>Kaikissa kuljetuksissa työmaille ja työmailta käytettävät kuorma-autot ovat Euro VI tasoa tai puhtaampia. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
<p>M. Yhteisen päästölaskenta-työkalun kehittäminen, jolla voidaan seurata ja todentaa työmailla syntyviä päästöjä.</p>	<p>On mukana kehittämässä yhteistä päästölaskentatyökalua. (toteutunut/ei toteutunut)</p>

Toimenpide	Mittari
N. Viestintä ja tiedon jakaminen yhteisestä päästötön työmaa-konseptista, yhteisistä hankintakriteereistä ja alan muista parhaista käytännöistä.	Viestii aktiivisesti ja jakaa tietoa päästötön työmaa-konseptista, yhteisistä hankintakriteereistä ja alan muista parhaista käytännöistä. (toteutunut/ei toteutunut)
Vapaaehtoiset toimenpiteet	
O. Työmaiden latausinfraan liittyvien vaatimusten selvittäminen.	Edistää toiminnallaan latauspisteiden rakentamista. (toteutunut/ei toteutunut)
	Informoi urakoitsijoita ja palveluntuottajia tarvittavan latausinfraan vaatimuksista. (toteutunut/ei toteutunut)
P. Urakoitsijoiden ja palveluntuottajien edellyttäminen osallistumaan koulutukseen. Koulutusta kehitetään esimerkiksi osana työkonealan green deal -sopimusta.	Edellyttää mahdollisuuksien mukaan tarjouspyynnöissä urakoitsijoilta ja/tai palveluntuottajilta työkonealan green deal -sopimuksessa valmisteltuun koulutukseen osallistumista. (toteutunut/ei toteutunut)
	Edellyttää mahdollisuuksien mukaan tarjouspyynnöissä urakoitsijoilta ja/tai palveluntuottajilta jotain muuta koulutusta. (toteutunut/ei toteutunut)
Q. Päästöjä vähentävien lisäratkaisujen käyttöönoton edistäminen olemassa olevaan konekantaan.	Mahdollistaa lisäratkaisujen käyttöönoton olemassa olevaan konekantaan. (toteutunut/ei toteutunut)

Toimenpide	Mittari
R. Muiden toimijoiden ohjaaminen päästöjen vähentämiseen työmailla.	<p>Edellyttää tai kannustaa tontinluovutusehdoissa ja -kilpailuissa päästöjä vähentäviin työtapoihin ja/ tai toimintamalleihin. (toteutunut/ei toteutunut)</p> <hr/> <p>Edellyttää tai kannustaa tontinvuokrausehdoissa päästöjä vähentäviin työtapoihin ja/ tai toimintamalleihin. (toteutunut/ei toteutunut)</p>
Muut toimenpiteet	
S. Muut toimenpiteet päästöjen vähentämiseksi työmailla.	<i>Itse erikseen määritellyt toimenpiteet sekä mittarit (määrä tai toteutunut/ei toteutunut)</i>